

КРИЗИ, ЇХ ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Студент гр. Ф-01 Лукьяненко А. О.

На сучасному етапі триває дискусія з приводу визначення сутності криз у соціально-економічній системі. Раніше вважалося, що кризи можуть існувати лише за капіталістичного способу виробництва, а при соціалізмі їх існування неможливе. А проблеми, які виникали за соціалістичного ладу пояснювались тимчасовими труднощами. Але багатолітня практика свідчить, що уникнення криз неможливе, тому є досить важливим виявлення їх на ранньому етапі та розуміння сутності.

Багато вчених досліджували виникнення економічних криз. Такі вчені як М. Кондратьєв, М. Туган-Барановський, Дж. М. Кейнс, Й. Шумпетер та ін. розглядали кризи як обов'язковий елемент економічних циклів. Також дослідженням сутності криз та способами їх запобігання займалися Дж. Штігліц, Е. Прескот, Дж. Тобін, Ф. Кідланд. Серед представників вітчизняної школи можна виокремити Є. Перецьолкіна, Л. Дмитриченко, В. Гейця, В. Василенка, які займалися проблемою виникнення економічних криз. На даний момент відчувається нестача досліджень з приводу визначення причин кризових явищ, не існує єдиної думки щодо визначення сутності кризи.

У сучасному розумінні криза (від грец. *krisis* – вихід, закінчення, суд і вище справедливе покарання) – це крайнє загострення протиріч у соціально-економічній системі, що загрожує її життєстійкості в навколишній середовищі [1, с. 586].

Кризу не можна розглядати як щось негативне, адже вона потрібна системі так само як і стабільність. Ці дві сторони не можуть розглядатися окремо, адже їх існування поодиноці неможливе. Криза повинна розглядатися як перехідний момент в системі від старого ладу розвитку економіки до нового. Адже кризи утворюють вихідний пункт для найбільших вкладень у технічне вдосконалення, які були накопичені попереднім розвитком.

Кризи можуть набувати політичного, фінансового, соціального, технологічного характеру. Політичні кризи з часом можуть набувати характеру економічних криз. Основними елементами є зниження авторитету апарату управління, розкол у партіях. Фінансові кризи являються елементом економічних криз, вони набувають грошового вираження різних економічних процесів. Соціальні кризи є наслідком зіткнення різних економічних інтересів.

Кризи можуть бути як передбачуваними, так і несподіваними. Передбачувані кризи можуть прогнозуватися, адже їх виникнення є наслідками певних об'єктивних причин. Наприклад передбачуваною є циклічна криза, але за умови що визначена її сутність та характер.

Несподівані кризи можуть виникати внаслідок певних несподіваних подій, наприклад, таких як катастрофи або ж в результаті помилок управління.

Неминучість криз у своїй роботі обґрунтував К. Маркс, які виникають унаслідок розриву між виробництвом і споживанням товарів. На макроекономічному рівні кризи виникають внаслідок зменшення сукупного попиту, наслідком якого є спад виробництва, безробіття, скорочення доходів. Кризи на мікрорівні пов'язані з невідповідністю пропозиції підприємства та попиту на продукцію, невідповідність грошових доходів та видатків та ін..

Взагалі існує безліч теорій, які пояснюють причини економічних криз. Також причиною появи кризових ситуацій може бути суб'єкт управління. Під суб'єктом можна розуміти не лише особистість, а й державні органи влади, стан яких може бути невідповідним стану об'єкта управління.

Наслідки кризи можуть бути як позитивними, так і негативними. Можливе оновлення або ж руйнування економічної системи; можливі різкі зміни в системі або ж м'який вихід з кризи. Все це залежить від ефективності антикризового управління.

Отже криза – це фаза на якій відбувається якісна трансформація економічної системи. Запобігти кризі можливо шляхом визначення та подолання її причин.

Як видно з практики кризам можна запобігти, або ж навпаки викликати їх. Кризовими процесами можна управляти, прискорювати їх чи випереджати. При ефективному управлінні можливий швидкий вихід з кризи та мінімізація негативних її наслідків.

Внаслідок неефективного антикризового управління тривалість та глибина криз може збільшуватись. Нерозуміння причин кризи може призвести до незворотніх наслідків. Можливо в майбутньому взагалі можна буде виключити кризи з соціально-економічної системи.

1. Міждисциплінарний словник з менеджменту : навч. посіб. / [Д. М. Черваньов, О. І. Жилінська, М. В. Петровський та ін.]; за ред. Д. М. Черваньова, О. І. Жилінської. – К. : Нічлава, 2011. – 624 с.

2. Економічний аналіз. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету, 2010р., вип.5, С.276-279

Науковий керівник: асист. Вернидуб Н.О.

Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. (м. Суми, 24–26 квітня 2013 р.) : у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – Т. 3. – С. 313-315.